
Varnostni dejavniki pri odločitvah za turistična potovanja – primer Slovenije

VARSTVOSLOVJE
letn. 23
št. 1
str. 3–21

Anže Petrič, Ksenija Vodeb

Namen prispevka:

Varnost v turizmu v zadnjem času ponovno pridobiva pomen. Namen prispevka je raziskati zaznave ljudi o varnosti potovanj in odgovoriti na vprašanje, kako varnost vpliva na izbiro destinacije.

Metode:

Uporabljena je bila metoda anketiranja s pomočjo spletnega anketnega vprašalnika in tehnika snežne kepe. Vzorčenje je bilo neverjetnostno. Rezultate smo analizirali z uporabo deskriptivne statistike in obdelavo podatkov v programu Excel.

Ugotovitve:

Ugotovili smo, da je varnost pri večini anketirancev zelo pomembna, ko pride do izbire destinacije, a se v populaciji vedno najde manjši delež posameznikov, ki je pripravljen sprejeti večje tveganje. Prav tako smo ugotovili, da je epidemija covid-19 občutno posegla v zmožnost in željo po potovanjih.

Omejitve/uporabnost raziskave:

Predlaga se ponovitev raziskave po zaključku epidemije in ponovno čez nekaj let. Prav tako predlagamo večji vzorec in bolj uravnovešeno spolno sestavo anketirancev, kar je zaradi načina vzorčenja iz objektivnih okoliščin omejitev te raziskave.

Praktična uporabnost:

Ta prispevek ponuja vpogled v rezultate raziskave o varnostnih dejavnikih pri odločitvah za potovanja, ki lahko pojasnijo zaznavo varnosti v turizmu. Služi lahko kot orodje pri načrtovanju turizma v prihodnje.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Prispevek obravnava zaznave ljudi o varnosti v turizmu in njen pomen v času, ko se svet spopada s pandemijo. Prav tako osvetljuje način razmišljanja potrošnika, ko se ta odloča za potovanje glede na varnostno stanje destinacije.

Ključne besede: turizem, varnost, potovanje, terorizem, COVID-19, proces odločanja

UDK: 338.48:351.78

Safety factors in tourist travel decisions – The case of Slovenia

Purpose:

Safety in tourism is gaining its importance over again. The aim of this article is to research people's perception about safety in tourism and to understand its influence to decisions about destinations choice.

Design/Methods/Approach:

We used the online questionnaire with snowball technique and simple sampling. When analysing data, we used descriptive method and data manipulation in Excel.

Findings:

Our main finding is that safety in tourism is important for most of our respondents. However, there is always small part of population prepared to take more safety risks. Furthermore, results show that epidemic of COVID-19 did disrupt tourism industry as wish to travel declined in majority of our respondents.

Research Limitations/Implications:

We suggest repeating this research after the epidemic and in a few years too. More equal sex structure of respondents would be recommended, which we couldn't provide at the time being due to the social distancing limitations.

Practical Implications:

This article offers an insight in safety aspects relating the travel decisions, which can clarify safety perception in tourism. It can also inform management for future tourism planning.

Originality/Value:

This article is about safety perceptions and importance of safety in tourism in time when the world is challenged with new disease. It also offers an insight in consumers thinking, when new travel plans are being made.

Keywords: tourism, safety, travel, terrorism, COVID-19, decision-making process

UDC: 338.48:351.78

1 UVOD

Turizem je izjemno razširjen družbeni pojav, s katerim se raziskovalno ukvarja veliko avtorjev, vendar je zaradi njegove kompleksnosti malo celovitih ali enotnih opredelitev. Posledično je veliko različnih pristopov v opredelitvah turizma, kar ustvarja določeno nepreglednost. Podobno velja za varnost v turizmu, ki je prav tako zelo kompleksen pojav. V veliki meri varnost v turizmu ni odvisna samo od dejstev in razpoložljivih informacij, ampak od posameznikovega zaznavanja in občutkov. To ne pomeni, da se deležniki ne zavedajo pomembnosti varnosti. Poraja pa se vprašanje, kdo je za kaj odgovoren in kaj kdo dela. Prav tako se

varnost v turizmu ne nanaša le na kriminalna dejanja, temveč gre lahko tudi za odnos med domačini in turisti, na primer, ko lokalni prodajalec turiste sili v nakup svojega izdelka. Čeprav v tem primeru nihče ni prestopil meje legalne dejavnosti, se bo turist najverjetneje počutil ogroženo in neprijetno. Tako vedenje je običajno v okolju z mnogo različnimi kulturami, kar turistično okolje zagotovo je. Čeprav večina turistov išče občutek ugodja in varnosti, pa obstajajo tudi tisti, ki jih privlači nevarnost, kar ponovno poudarja kompleksnost tega pojava. Tarlow (2014) navaja, da se je vidik varnosti spremenil po terorističnem napadu 11. septembra 2001 v Združenih državah Amerike. Turisti in deležniki turističnih destinacij so se začeli zavedati, kako pomembna je varnost, ne glede na to, kako dobre so marketinške dejavnosti in turistična ponudba. Ta teroristični napad štejemo kot pomembno prelomnico za pomen varnosti v turizmu. Fourie et al. (2020) ugotavljajo, da turisti večinoma potujejo na destinacije s podobnimi varnostnimi razmerami, ki veljajo za okolja, iz katerih sami prihajajo. Po drugi strani pa so prav turisti tisti, ki lahko ogrožajo turistično destinacijo in njeno varnost, kar izpostavljajo Seraphin et al. (2018), ki so za Benetke ugotovili, da preveliko število turistov vpliva na povečanje tatvin, gneče, vandalizma in ogrožanje ekosistema. Lokalne oblasti z uvajanjem novih pravil težave niso rešile, temveč so povzročile veliko nezadovoljstvo med lokalnimi prebivalci, posledično pa je sledilo njihovo izseljevanje. Tudi Insch (2020) poudarja, da preveliko število turistov lahko ogrozi turistično destinacijo. Navaja namreč, da se lahko zaradi nezadovoljstva lokalnih prebivalcev ustvari gibanja, usmerjena proti turistom, kar pa kvari ugled destinacije ter povečuje varnostno tveganje.

Namen tega prispevka je bil raziskati različne načine, kako varnost vpliva na turistična potovanja, kar utegne podati koristne ugotovitve, zlasti v sodobnem času, ko varnost potovanja spet pridobiva pomen. Opredelili smo varnostne dejavnike, ki jih posameznik upošteva pri odločanju za destinacijo, iz katerih virov se pozanima o varnostnem stanju in ali morda obstaja odklon med različnimi starostnimi skupinami ter spoloma. Cilj tega prispevka je bil na podlagi analize sodobnih študij postaviti teoretična izhodišča o varnosti kot dejavniku odločanja za potovanje, nato pa s pomočjo lastne empirične raziskave na izbranem vzorcu preveriti, kako pomemben je dejavnik varnosti pri posamezniku, ko se odloča za potovanje. Prav tako smo ugotavljali, ali obstajajo razlike med različnimi starostnimi skupinami in kdaj je posameznik pripravljen sprejeti tveganje in odpotovati na destinacijo, tudi če ta ni najbolj varna. V raziskavi nas je prav tako zanimalo, iz katerih virov posameznik pridobiva informacije o varnostnem stanju na destinaciji. Nazadnje pa smo zbrane podatke analizirali, predstavili rezultate in jih interpretirali v povezavi s teoretičnimi izhodišči.

2 PREGLED LITERATURE

Santana-Gallego et al. (2019) so ugotovili, da je varnost pomemben dejavnik pri odločanju za potovanje, saj vsakršna varnostna grožnja v državi ni le težava znotraj meja države, ampak lahko negativno vpliva tudi na mednarodno turistično povpraševanje. Predvsem pa varnostne grožnje najbolj prizadenejo povpraševanje prostočasnih turistov. Ugotavljajo tudi, da sta v preteklosti najpomembnejši

dejavnik predstavljala cenovna konkurenčnost in število atrakcij, ki jih država nudi, danes pa se turisti vse bolj osredotočajo na vidik varnosti. Neumayer in Pluemper (2018) sta raziskovala turistično povpraševanje v državah s pretežno islamskim prebivalstvom. Ugotovila sta, da varnostna grožnja v samo eni državi s pretežno islamskim prebivalstvom občutno zmanjša turistično povpraševanje zahodnih držav v vseh državah, ki imajo pretežno islamsko prebivalstvo. Ne le za kratek čas, temveč so te posledice vidne tudi čez več let in jih je težko odpraviti.

Tarlow (2014) navaja, da je varnost v turizmu postala bolj pomembna šele po terorističnem napadu v Združenih državah Amerike 11. septembra 2001. Čeprav se varnost v turizmu ne nanaša le na teroristične napade, se je po tem dogodku ozaveščenost ljudi glede varnosti povečala. Prav tako ugotavlja, da tako, kot je kompleksen turizem, je kompleksna tudi njegova varnost. Vsak posameznik lahko enako okoliščino razume in dojema drugače. Vsak upravljavec destinacije se mora zavedati, da ni nujno, da bo turist mislil na vse vidike varnosti, prav tako pa se je treba zavedati, da bo neljubi dogodek destinaciji kvaril ugled, kar pa jo lahko še bolj prizadene, če je destinacija ekonomsko zelo odvisna od turizma.

Vodeb (2014) ugotavlja, da na destinacijo vplivajo globalni dejavniki. Vsak posamezni dejavnik ima na destinacijo različno močan vpliv, kar pa je odvisno od časa, ki ga ima ta za prilagoditev in sposobnosti napovedovanja takih dejavnikov. Ena izmed skupin globalnih dejavnikov so politični dejavniki. Prav te je najtežje napovedati, njihov vpliv na destinacijo pa je izredno pomemben in močan. Politični dejavniki namreč pogosto vplivajo tudi na nenadno spremembo stanja varnosti na destinaciji, kar pa lahko močno vpliva na turistične tokove.

Stylidis et al. (2014) navajajo, da je za podporo lokalnega prebivalstva turizmu na neki destinaciji zelo pomembna varnost. V primeru, da bi turizem občutno poslabšal varnostni položaj na destinaciji, bi to posledično pomenilo neodobranje in zavračanje od lokalnih prebivalcev. Podobno opozarja Vodeb (2014), da obstajajo ekonomski, družbeni in okoljski vplivi, v sklop družbenih pa štejemo tudi varnost. Le-ta pa po Stylidis et al. (2014) med lokalnimi prebivalci postaja vedno bolj pomembna.

Po ugotovitvah Kapuścińskiego in Richardsa (2016) vidimo, da na mednarodno turistično povpraševanje ne vpliva le grožnja v državi, temveč tudi način, kako mediji predstavijo negativno novico. Izkazalo se je, da v primeru predstavitve novice na preveč drastičen način posameznik lahko razvije napačno predstavo o dogajanju na neki destinaciji. To se dogaja predvsem zato, ker posamezniki nimajo izkušenj z dogodki, kot je na primer teroristični napad ali politična nestabilnost. Posledično posamezniki dobijo napačno predstavo o dogodku, ki se odvija na manjšem območju, zaradi medijev pa se zdi, da je prizadeta celotna država ali v nekaterih primerih celo celotna regija. Avtorji navajajo, da je naloga destinacijskega managementa, da dogajanje pojasni javnosti in s tem omili (senzacionalistični) učinek medijev. Kılıçlar et al. (2018) navajajo, da bo način predstavitve novice vplival na posameznikovo zaznavo dogodka in tudi na to, kako dolgo bo teroristični dogodek nevaren za posameznika. Prav tako pa so dognali, da so mediji ključnega pomena za to, kako bo dogodek vplival na svetovno javnost, in da bo napad na tuje državljane na neki destinaciji pritegnil večjo medijsko pozornost. Li in Zhu (2020) sta ugotovila, da imajo mediji velik

vpliv na oblikovanje mnenja po predstavitvi novice, prav tako pa ugotavljajo, da lahko mediji vplivajo na mnenje, še posebej če imajo široko mrežo posameznikov, ki jim zaupajo. Dodatno pa lahko na zaznave ljudi močno vplivajo tudi družabna omrežja, kjer posamezniki delijo svoje mnenje po objavljeni novici s strani medijev.

Rathore et al. (2017) poudarjajo, da so tudi družabna omrežja pomemben medij, kjer se širijo informacije. Predstavljajo pa tudi alternativo tradicionalnim medijem, le da se tu pogosteje širijo bolj nepreverjene informacije. Deležniki na destinaciji bi se morali bolj zavedati pomena družabnih omrežij in njihove moči. Hkrati je to lahko odlično orodje za promocijo ali pa dejavnik, ki bo posameznike odvrnil od potovanja na destinacijo. Kim et al. (2017) so ugotovili, da je 81 % anketiranih že uporabilo družabna omrežja kot vir informacij pred odločanjem za potovanje ter da ti posamezniki te informacije vidijo kot relevanten vir informiranja. S tem so potrdili, da so družabna omrežja pomemben medij za prenos informacij, ki ustvarja posameznikovo sliko o destinaciji. Zaključujejo, da so družabna omrežja dober medij za prenos informacij in dobro orodje za trženje, vendar morajo biti posredovane informacije verodostojne, saj lahko pokvarijo percepcijo o destinaciji, če so neresnične. Če to dejstvo navežemo na ugotovitve Kapušičskega in Richardsa (2016), vidimo, da predstavitev novice na napačen način vpliva na posameznikovo izkušnjo ali pa ga celo odvrne od potovanja. V primeru napačno predstavljene ali neverodostojne novice bo tako posameznik razvil napačno predstavo o destinaciji in obstaja možnost, da tja ne bo odpotoval. Tako imamo lahko izredno močan negativni vpliv na destinacijo ali pa tudi na celotno regijo, samo zato, ker novica ni bila predstavljena na pravilen način in verodostojno, na kar opozarjata tudi Kurež in Prevolšek (2015).

Mekinc in Cvikel (2013) sta omenila več varnostnih tveganj v turizmu. V tem delu se osredotočamo predvsem na naravna in socialnopolitična varnostna tveganja (tabela 1). Pod slednja makro tveganja spadajo nenavadno obnašanje, kot so terorizem, samomorilski napadi, ugrabitve, bombardiranje, streljanje, sabotaze, kraje in tatvine. Druga manjša skupina so konflikti širših razsežnosti, pri katerih prihaja do vojn, gverilskih napadov, množičnih izgrediv, civilnih vojn in begunskih kriz. Druga večja skupina, na katera se osredotočamo, so naravna tveganja. Prva mikro skupina so zdravstvene krize, pod katere spadajo pandemije, epidemije, tveganja pri pitni vodi, higiena, higiena hrane, zvočna onesnaženost in ultravijolično sevanje. Druga mikro skupina so naravne katastrofe, ki jih predstavljajo geografske, hidrološke in atmosferske katastrofe. Plazovi, premiki zemlje, potresi in vulkanski izbruhi spadajo med geografske katastrofe. Pod hidrološke katastrofe spadajo poplave, cunamiji in limnični izbruhi. Med atmosferske katastrofe pa štejemo ciklonske nevihte, vročinske valove, suše, tornade, snežne viharje in točo.

Tabela 1:
Varnostna
tveganja
(prirejeno po
Mekinc in
Cvikl, 2013,
str. 8)

Zdravstvene krize	Naravna tveganja			Socialnopolitična tveganja	
	Naravne katastrofe			Nenavadno obnašanje	Konflikti širših razsežnosti
	Geografske katastrofe	Hidrološke katastrofe	Atmosferske katastrofe		
pandemije, epidemije, hi- giena, higiena hrane, zvočna onesnaženost in ultravijolič- no sevanje	plazovi, premiki zemlje, potresi in vulkanski izbruhi	poplave, cunamiji in limnični izbruhi	ciklonske nevihte, vročinski valovi, suše, tornado, snežni viharji in toča	terorizem, samomoril- ski napadi, ugrabitve, bombardiran- je, streljanje, sabotaže, kra- je in tatvine	vojne, gverilski napadi, množični izgredi, civilne vojne in begunske krize

Varnostne težave v turizmu niso nov pojav, saj so bili turisti in potniki vedno izpostavljeni določenim varnostnim tveganjem (Mekinc in Cvikl, 2013). V današnjem času pa je varnostna slika destinacije postala bolj pomemben dejavnik pri odločanju za potovanje do te mere, da lahko slab varnostni položaj ustavi razvoj destinacije, posledično pa tudi razvoj drugih industrij, saj je turizem povezan s številnimi drugimi sektorji.

Reisinger in Mavondo (2005) sta ugotovila, da osebnost in motivacija za potovanje pomembno vplivata na to, kako posameznik zaznava varnost na destinaciji, ko se odloča za potovanje. Osebnost ima pomemben vpliv na to, kako posameznik ocenjuje možnost terorističnega napada na destinaciji, medtem ko motivacija za potovanje vpliva predvsem na finančno in varnostno tveganje, ki ga je posameznik pripravljen sprejeti. Najmočnejši zabeležen dejavnik je bil motivacija za potovanje, ugotovljeno pa je še (Mekinc in Cvikl, 2013), da čeprav destinacija ni najvarnejša, bo tja posameznik odpotoval, ker ga motivirajo različni drugi razlogi.

Schroeder et al. (2013) ugotavljajo, da bodo posamezniki včasih sprejeli tveganje in odpotovali na destinacijo, tudi če se jim le-ta ne zdi najvarnejša. Raziskavo so izpeljali v času Olimpijskih iger v Londonu leta 2012, ko so posamezniki vedeli, da obstajajo določeni varnostni zadržki in da bi se lahko možnost kriminalitete zaradi tako velikega dogodka povečala. Tako vedenje se beleži, ko posameznik želi na destinacijo zaradi odmevnega dogodka, vendar nima možnosti izbire, kje se bo ta odvijal. Odvisno je tudi, kakšen tip turista bo odšel na katero destinacijo. Rittichainuwat in Chakraborty (2009) sta dokazala, da turiste skrbi za varnost in posledično ne bi odšli na potovanje, tudi če so potovalni stroški nizki in življenje na destinaciji poceni. Cena tako v večini primerov ne bo konkurenčni dejavnik, vendar pa to ne drži za vse. Mladi, ki potujejo z nahrbtniki, so bolj dovzetni za odhod na destinacijo, čeprav ta ni varna ali pa se je tam nedolgo pred tem zgodilo nekaj, kar je varnostni položaj občutno poslabšalo. Razlog za to je, da večina mladih, ki potujejo z nahrbtniki, meni, da so prav popularna turistična središča varnostno tveganje zaradi prevelike gneče. Turisti povratniki pa so bolj nestrpni do neugodnih položajev na destinaciji in se v primeru zmanjšane stopnje varnosti nanjo ne bi vrnil. Na primeru Tajске pa ugotavljajo, da se na destinaciji število

turistov ni zmanjšalo, čeprav se je tam zgodil teroristični napad. Razlog za to je bila nevednost javnosti o tem dogodku, najverjetneje pa tudi to, da v napadu niso bili poškodovani tuji državljani. Medina et al. (2020) navajajo, da je cena pomemben dejavnik pri nakupnem odločanju. Pri visokih oziroma nadpovprečnih cenah za neko storitev mora prodajalec potrošniku natančno pojasniti, kakšne so koristi tega produkta. V obratnem primeru, pri nizki ceni, ko po mnenju mnogih prodajalcev nizke cene ni treba pojasnjevati, pa velja enako. Tudi v tem primeru se potrošnik sprašuje, zakaj je cena tako nizka in kateri pomemben element produkta manjka, da so lahko prodajalci ponudili tako nizko ceno.

Kılıçlar et al. (2018) ugotavljajo, da so države v razvoju bolj ranljive v primeru terorističnega dejanja kot razvite države. Natančneje, da bo teroristični dogodek na državo v razvoju negativno vplival dlje časa kot na razvito državo, celo različne regije v državi lahko čutijo različne posledice, kar pa pomeni, da se morajo različne države in regije tudi različno pripraviti na možnost terorističnega napada in tudi drugače ukrepati, če se napad zgodi. Če bi sklepali, da so pravila in smernice povsod enake, bi to lahko vodilo v še hujše posledice, vsekakor pa velja, da je najpomembnejše orodje v boju proti terorizmu izobraženost in sodelovanje med deležniki na destinaciji. Samitas et al. (2018) so na primeru Grčije ugotovili, da je število turistov po turističnem napadu močno upadlo, ne glede na to, da ni bilo žrtev med turisti in da se je napad zgodil v neturističnem kraju. Za Grčijo je bil to hud udarec, saj je v veliki meri odvisna od turizma. Avtorji zato navajajo, da naj lokalne oblasti učinkovito sprejemajo ukrepe za preprečevanje terorizma, saj ostanejo negativni ekonomski učinki še dolgo po tem, ko so tudi psihološki učinki že zbledeli. Pizam (2010) navaja, da so hoteli zelo lahka in dostopna točka za teroristične napade, še posebej, če je tarča napada hotel, ki je mednarodno poznan in v njem prenočujejo mednarodni turisti. Z vidika terorista je to popolna tarča, ki je lahko dostopna, v primeru terorističnega napada pa zagotovo pritegne veliko medijsko pozornost, ki si jo teroristi največkrat želijo. Čeprav je te napade težko preprečiti, avtor predlaga, da upravljavci hotelov dobro preučijo, kakšna je možnost napada na njihov hotel, in ustrezno ukrepajo s povečanjem varovanja, preventivnimi načrti in predvsem izobraževanjem osebja o preprečevanju terorizma. Hotelirji velikokrat kot razlog proti implementaciji večje hotelske varnosti navajajo, da gosti ne bodo tolerirali neugodja pri povečanem varnostnem nadzoru. To pa ne drži, saj bi posledično potem ljudje nehali potovati, ker mora vsak skozi strog varnostni pregled tudi pred vkrcanjem na letalo. Nasprotno sta ugotovila Wolff in Larsen (2014), da je Norveška po terorističnem napadu še bolj varna država. Delno se tako mišljenje zagotovo pojavlja zato, ker po vsakem terorističnem napadu države uvedejo strožje varnostne ukrepe, deloma pa tudi zato, ker se ljudem zdi, da je bil napadalec osamljen primer, ki je nato odstranjen in javnosti ne predstavlja več nevarnosti. Nekateri celo špekulirajo, da se posameznikom poveča občutek varnosti nemudoma po terorističnem napadu na destinaciji.

Seabra et al. (2020) so ugotovili, da teroristični napad v eni državi lahko vpliva na turistično povpraševanje v drugi državi. Natančneje, zaradi terorističnih napadov v Španiji in Grčiji so na Portugalskem zabeležili upad turistov iz Azije, saj ti zaznavajo Portugalsko kot državo, podobno Španiji in Grčiji, ker sta v isti

regiji. Velja omeniti tudi, da Portugalska še ni zabeležila terorističnega napada in je uvrščena na vrh lestvice najvarnejših držav sveta. Po drugi strani pa se je na Portugalskem zvišal obisk evropskih turistov zaradi terorističnih napadov v Grčiji in Španiji. Ta fenomen imenujejo generalizacija turistov, ki so od destinacije bolj oddaljeni. Ti se ne zavedajo razlik med posameznimi državami v isti regiji, prav tako pa jim primanjkuje informacij. Posledično se zgodi posplošitev, da je celotna regija nevarna. McDonald (2012) je zaznavanje ali individualno zaznavo opredelila kot posameznikov pogled ali mnenje o neki temi, na podlagi katerega posameznik sprejema odločitev. Zaznavanje predstavlja kombinacijo preteklih izkušenj, znanj, spominov in sociokulturnih dejavnikov, ki skozi življenje vplivajo na posameznika. Navaja še, da individualna zaznava nikoli ni objektivna, temveč je edinstvena za nekega posameznika ali manjšo skupino ljudi, zato je značilno, da bo neki položaj vsak posameznik zaznal drugače.

Arana in Leon (2008), podobno kot Tarlow (2014), navajata, da je bila največja prelomnica za varnost v turizmu 11. september v New Yorku. Takrat je bil na svetovni ravni zabeležen 25 % upad potovanj predvsem zato, ker si turisti na potovanju praviloma želijo miru in sproščenosti. Prav tako poudarjajo, da so največjo škodo doživele države z večinsko islamsko veroizpovedjo, kar pa je tudi dokaz, da se turistični tokovi preusmerjajo zaradi varnostnih težav, od česar pa lahko druge destinacije, na katerih je mirno, pridobijo koristi.

Reisinger in Crotts (2009) sta ugotovila, da med spoloma obstajajo razlike, ko pride do odločanja za potovanje. Moški naj bi bili bolj naklonjeni potovanju, tudi če na destinaciji varnostni položaj ni najboljši, medtem ko bodo ženske raje odpotovale na drugo, bolj varno destinacijo. V primeru, da se na destinaciji zgodi teroristični napad, pa razlik med spoloma ni, saj oba čutita veliko skrb in se v tem primeru raje odločita za potovanje na drugo destinacijo. Velja opozoriti, da obstaja razlika med odločitvijo za potovanje in potovalno anksioznostjo. Potovalna anksioznost je strah, ki ga osebek čuti pred in med potovanjem na destinacijo. Odločitev za potovanje pa je trenutek, ko posameznik sklene, da bo na destinacijo odpotoval. Raziskava kaže, da ob poslabšanju varnostnega položaja oba spola čutita približno enako mero potovalne anksioznosti, vendar so moški veliko bolj nagnjeni k temu, da bodo vseeno sprejeli tveganje in odpotovali na destinacijo, medtem ko se ženske raje odločajo za druge, varnejše destinacije. Velja pa opozoriti, da na končno odločitev o potovanju poleg spola vplivajo tudi kultura, okolje, v katerem posameznik živi, in informiranost.

Meng in Uysal (2008) sta ugotovila, da ženske bolj motivira potovanje na destinacijo, ki ponuja trajnostni, udoben in varen turizem, medtem ko moške bolj motivira destinacija, ki ponuja turizem v naravi z veliko možnosti športnega in avanturističnega udejstvovanja. Potrdila sta tudi, da med spoloma obstaja razlika, ko pride do odločanja za potovanje.

3 POTEK RAZISKAVE IN PREDSTAVITEV VZORCA

Empirično raziskavo smo izpeljali z uporabo anketnega vprašalnika, s katerim smo med anketiranci, izhajajoč iz analize literature, preverili, kako pomembna je varnost pri odločanju za turistično potovanje. Anketa je bila posredovana

splošnemu prebivalstvu republike Slovenije, s pomočjo spletne platforme 1ka.si. Anketiranec je prejel povezavo z dostopom do ankete s pomočjo več kanalov, kot so Facebook in različne potovalne skupine ter elektronska sporočila posameznikom, znancem in prijateljem. Prav tako smo posameznike prosili, da povežemo do ankete posredujejo svojim znancem, kot je značilno za tehniko snežne kepe. Ta je bila smiselna izbira za čas karantene, v katerem je potekala raziskava. Z neverjetnostnim vzorčenjem smo skušali zajeti kar največji delež populacije. Pri neverjetnostnem vzorčenju ne vemo vnaprej, koliko enot populacije bo vključeno v vzorec, vendar verjetnost za ta dogodek ni enaka 0. Anketni vprašalnik je bil objavljen na spletni strani 1ka.si med 15. 3. 2020 in 22. 3. 2020, v času, ko se je novi koronavirus močno razširil po svetu in dan po tem, ko je Vlada v Republiki Sloveniji razglasila epidemijo. Izredne razmere v tem času so zagotovo vplivale na rezultate raziskave, ki jih predstavljamo v nadaljevanju. Epidemija je povzročila izredne razmere tudi v drugih državah po celem svetu in ne le v Evropi. Zato so sledile številne odpovedi že rezerviranih potovanj od potovalnih agencij, letalskih prevoznikov in ponudnikov nastanitvev, kar je potovanja v tem času otežilo oziroma onemogočilo.

Cooper et al. (2006) poudarjajo, da je anketni vprašalnik s pomočjo spletne platforme zelo učinkovito orodje za zbiranje podatkov, saj se je v zadnjih letih dostop do interneta zelo razširil. Prav tako pa taka vrsta zbiranja podatkov skrajša čas celotnega raziskovalnega procesa in je veliko bolj jasna, saj omogoča izogibanje napakam pri izbiranju odgovorov z obkroževanjem na papirju. Ta metoda pomaga tudi pri točnosti pridobljenih podatkov, saj je možnost človeške napake izključena, ker ni treba ročno vnašati podatkov v statistično bazo. Metoda anketiranja je bila tudi v našem primeru najbolj primerna, saj smo z objavo vprašalnika na spletni platformi zajeli širšo populacijo, ki je po različnih kanalih posredovana potencialnim anketirancem. Na ta način smo prišli do raziskovalnega vzorca, na katerem smo v osnovi preverili osrednje raziskovalno vprašanje, kako varnost vpliva na odločitev posameznika pri izbiri destinacije? Zanimalo nas je, do kolikšne mere je posameznik pripravljen sprejeti tveganje in kje je meja, ko posameznik meni, da je neka destinacija nevarna in zato tja ne odpotuje. Zanimalo nas je tudi, iz katerih virov se posameznik pozanima o varnostnem položaju na destinaciji in kateremu viru najbolj zaupa oziroma kateri vir ima nanj največji vpliv. Skušali smo izvedeti tudi, kateri dejavniki so pri posamezniku najpomembnejši oziroma mu največ povedo o varnostnem stanju na destinaciji. Prav tako smo skušali dognati, ali glede vprašanja varnostnih dejavnikov obstajajo razlike med spoloma, različnimi starostnimi skupinami in stopnjo izobrazbe naših anketirancev.

Pridobili smo 756 veljavnih odgovorov anketirancev, od tega je bilo 88 % žensk in 12 % moških. Razlog za nesorazmerno spolno strukturo pripisujemo dejstvu, da so ženske bolj naklonjene izpolnjevanju anket in da je tema varnost za moško populacijo manj zanimiva kot za žensko, kar poudarjata tudi Reisinger in Crotts (2009).

Največ anketiranih (52 %) je bilo starih med 21 in 30 let, medtem ko sta najmanj zastopani starostni skupini do 20 let ter 61 let in več. Največ anketiranih

(54 %) je zaključilo visokošolsko ali univerzitetno izobrazbo, sledijo anketirani z zaključeno srednješolsko in magistrsko izobrazbo.

4 REZULTATI, INTERPRETACIJA IN RAZPRAVA

Rezultati so pokazali, da večina anketiranih (53 %) na destinacijo zagotovo ne bi potovala, če bi bila destinacija nevarna, potovalni stroški na destinacijo pa nizki. Prav tako se jih 26 % ne strinja, da bi »spregledali osebno varnost, če bi bili nižji stroški potovanja na destinacijo«. Vidimo, da je osebna varnost za večino velikega pomena. Pa vendarle obstaja manjši delež (2 %) anketiranih, ki bi varnost v tem primeru spregledali, kar je skladno ugotovitvam Rittichainuwat in Chakraborty (2009), ko ugotavljata, da cena v večini primerov ni konkurenčni dejavnik, saj ljudem varnost predstavlja prioriteto. Vedno pa se v populaciji najde nekdo, ki je pripravljen sprejeti tveganje. Po njihovih navedbah so to predvsem mladi. Prav tako sta ugotovila, da mladi po večini menijo, da popularna turistična središča predstavljajo večje varnostno tveganje kot nepopularna (Rittichainuwat in Chakraborty, 2009). Mi smo to preverili na lestvici strinjanja, ki pa je pokazala, da je največji delež anketiranih glede tega neodločen. Bolj kot ne pa se ostali anketiranci s trditvijo strinjajo (SV 3,4). Sklepamo lahko torej, da popularna turistična središča pri našem vzorcu populacije predstavljajo nekoliko večje varnostno tveganje kot nepopularna. Prav tako so anketiranci v velikem deležu (47 %) odgovorili, da je varnost zanje velikega pomena, le 34 % pa jih je odgovorilo, da se s tem strinjajo. Iz tega sklepamo, da naši anketiranci pripisujejo velik pomen varnosti potovanj.

Ugotovili smo nevtralnost glede trditve, da so hoteli lahka tarča terorističnih napadov. Pizam (2010) pa meni, da so hoteli lahka tarča terorističnih napadov, predvsem hoteli velikih hotelskih verig, ki so velikokrat tarča napadov, česar pa v naši raziskavi nismo preverjali, bolj smo se osredotočili splošno na hotele.

Zabeležili smo tudi nevtralno mnenje in pa strinjanje (v obeh primerih 32 %) pri trditvi, da lokalna turistična policija (posebna enota, zadolžena za opazovanje, pomoč in nudenje informacij turistom ter izvajanje preventive) povečuje občutek varnosti. Pri večini anketiranih torej lokalna turistična policija predstavlja dokaj pomembno vlogo pri zagotavljanju varnosti na destinaciji, vendar pa ni ključnega pomena za varnostno stanje na destinaciji. Stylidis et al. (2014) so podobno ugotovili, da lokalna turistična policija ni ključnega pomena za varnost, izboljšuje pa stanje na destinaciji in nudi oporo turistom. V tem primeru sklepamo, da v zaznavah naše ciljne populacije lokalna turistična policija ni ključnega pomena, prispeva pa k občutku varnosti.

51 % anketiranih se je zelo strinjalo, da mediji z načinom predstavitve novice lahko vplivajo na posameznikovo predstavo o varnostni situaciji na destinaciji, 35 % anketiranih pa se je s to trditvijo strinjalo. Ugotavljamo, da se večina anketirancev zaveda, da različni načini predstavitve enake novice lahko privedejo do različnih zaznav, še posebej v turizmu. Kapuściński in Richards (2016) namreč ugotavljata enako. Razlog, da je v turizmu način predstavitve novice še posebej pomemben, pa je to, da posamezniki ne poznajo stanja na destinaciji po nekem varnostnem incidentu. Preverili smo tudi pomen družabnih omrežij pri informiranju o varnostnem položaju na destinaciji, in sicer kakšen pomen pripisujejo družabnim

omrežjem kot viru informacij o varnostnem stanju na destinaciji. Ugotovili smo, da je večina anketirancev (40 %) glede tega nevtralna, nekateri (35 %) pa so se s tem strinjali. Li in Zhu (2020) opozarjata, da so družabna omrežja največkrat vir mnenj in ne vir dejanskih informacij o stanju. Ugotovila sta, kako se na družabnih omrežjih oblikuje mnenje o nekem stanju po predstavitvi novice iz medijev. Sklepamo lahko, da so družabna omrežja dokaj popularen vir informacij pri naših anketirancih in predpostavimo lahko, da to lahko privede do netočnih ali neresničnih informacij o varnostnem stanju na destinaciji, posledično pa do opustitve potovanja zaradi varnostnega tveganja, čeprav tega v resnici sploh ni.

Drugi sklop vprašanj smo oblikovali po vzoru raziskave Qi et al. (2009). Ugotovili smo, da naši anketiranci v največji meri (44 %) ne bi odpotovali na destinacijo, če bi bila v sosednji državi vojna. Povprečna vrednost pri tej trditvi je znašala 3,8, kar kaže nagibanje k strinjanju. Naši anketiranci prav tako menijo, da je politična stabilnost v državi pomemben dejavnik varnosti, ko gre za turistična potovanja. Večinsko (63 %) so izrazili mnenje, da se popolnoma strinjajo oz. se strinjajo s tem. Opazimo še, da so naši anketiranci nevtralni glede žepnih tatvin. Veliko (43 %) pa se jih nevarnosti zaveda. Enako smo zabeležili pri kulturnih razlikah kot možnem varnostnem tveganju. Naši anketiranci so se večinoma opredelili kot nevtralni pri tej trditvi, tako lahko sklepamo, da obstaja možnost, da kulturna razlika lahko pomeni varnostno tveganje, vendar ne veliko. Pridobili smo zelo podobne rezultate kot Qi et al. (2009), razlika pa se pojavlja le pri kulturnih razlikah kot varnostnem tveganju. Naši anketiranci so to varnostno tveganje opredelili veliko nižje. Razlog za tak rezultat je mogoče pripisati nedavnemu izbruhu covid-19 v svetu, saj so se varnostne prioritete popolnoma spremenile.

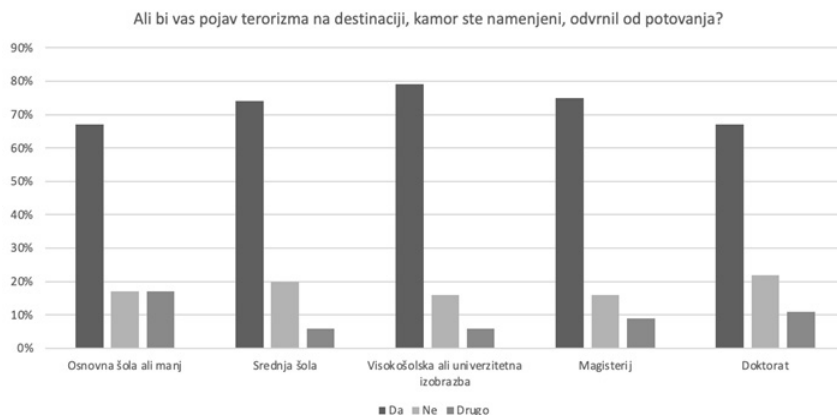
Naši anketiranci so večinsko (77 %) odločeni, da bi jih pojav terorizma na destinaciji, kamor so namenjeni, odvrnil od potovanja, 17 % pa bi jih na destinacijo kljub terorizmu odpotovalo. Skupaj smo na to vprašanje prejeli 756 veljavnih odgovorov. Anketiranci so odgovarjali z da in ne ali pa so odgovor zapisali sami. Slednjih je bilo 6 % (47) anketirancev. Med najpogostejšimi odgovori, ki so jih zapisali, opazimo predvsem: »odvisno od države«, »odvisno od pogostosti napadov« in »odvisno, koliko časa je minilo od zadnjega napada«. Z obdelavo podatkov tega vprašanja in demografskih vprašanj smo izpeljali nadaljnjo analizo in pridobili rezultate, ki jih prikazujejo tabeli 2 in 3 ter graf 1, vprašanje v anketi za te podatke se je glasilo: ali bi vas pojav terorizma na destinaciji, kamor ste namenjeni, odvrnil od potovanja?

Starostna skupina	Da		Ne		Drugo	
	Število odgovorov	Odstotek	Število odgovorov	Odstotek	Število odgovorov	Odstotek
do 20 let	21	78 %	3	11 %	3	11 %
21 do 30 let	294	74 %	86	19 %	25	6 %
31 do 40 let	92	69 %	30	23 %	11	8 %
41 do 50 let	90	80 %	17	15 %	6	5 %
51 do 60 let	66	94 %	3	4 %	1	1 %
61 let ali več	17	94 %	0	0 %	1	6 %

Tabela 2:
Odvrnitev
od potovanja
zaradi teroriz-
ma na desti-
naciji glede na
starost

Iz tabele 2 lahko razberemo, da je najverjetneje, da bi anketiranci iz starostne skupine med 31 in 40 let tvegali in na destinacijo odpotovali kljub pojavu terorizma na destinaciji. Naslednja starostna skupina, ki bi sprejela tveganje, pa je med 21 in 30 let, medtem ko po naših podatkih starejši od 61 let na destinacijo sploh ne bi potovali, če bi se tam zgodil teroristični napad. Rittichainuwat in Chakraborty (2009) sta ugotovila, da je najverjetneje, da se bodo najbolj tvegano obnašali mladi, ki potujejo z nahrbtniki, nista pa opredelila točne starosti. Po naši raziskavi kaže, da bi se glede na starostno skupino najbolj tvegano obnašali stari med 31 in 40 let.

Graf 1:
Odvrnitev
od potovanja
zaradi
terorizma na
destinaciji
glede na
izobrazbo

Iz grafa 1 lahko razberemo, da je najverjetneje, da bi na destinacijo kljub terorizmu odšli tisti, ki imajo najvišjo stopnjo izobrazbe, medtem ko bi tisti z zaključeno visoko šolo, univerzitetno izobrazbo ali magisterijem najmanj verjetno sprejeli tako tveganje. Ponovno velja opozoriti, da je delež tistih, ki bi se kljub pojavu terorizma na destinacijo odpravili, manjši, pa vendarle je nekaj posameznikov, ki bi tako tveganje sprejeli.

Tabela 3:
Odvrnitev
od potovanja
zaradi
terorizma na
destinaciji
glede na spol

Spol	Da		Ne		Drugo	
	Število odgovorov	Odstotek	Število odgovorov	Odstotek	Število odgovorov	Odstotek
Ženske	526	79 %	98	15 %	44	7 %
Moški	54	61 %	31	35 %	3	3 %

Ob primerjavi spolov v tabeli 3 vidimo, da je bolj verjetno, da bi moški odpotovali na destinacijo kljub pojavu terorizma kot ženske. Reisinger in Crotts (2009) ugotavljata, da se v primeru terorističnega napada oba spola odzivata enako, in sicer da na potovanje ne odideta oziroma izbereta drugo, bolj varno destinacijo. V naši raziskavi sicer odklon med spoloma obstaja, a ni velik. Glede na neuravnoteženo spolno strukturo našega vzorca bi lahko sklepali, da je do neke mere tudi to lahko razlog za takšen odklon.

Tisti, ki so odgovorili, da na destinacijo ne bi potovali, če bi se tam pojavil terorizem, so odgovarjali na dodatno vprašanje, ali bi zaradi terorizma na prvi destinaciji nato izbrali drugo, bolj varno destinacijo. Rezultati kažejo, da bi

se 72 % odločilo za drugo destinacijo. Nekoliko višji delež sta pridobila tudi Rittichainuwat in Chakraborty (2009), vendar do večje razlike ni prišlo. Razlog za razliko lahko morda iščemo v trenutnih okoliščinah, ki jih na globalni ravni povzročata COVID-19.

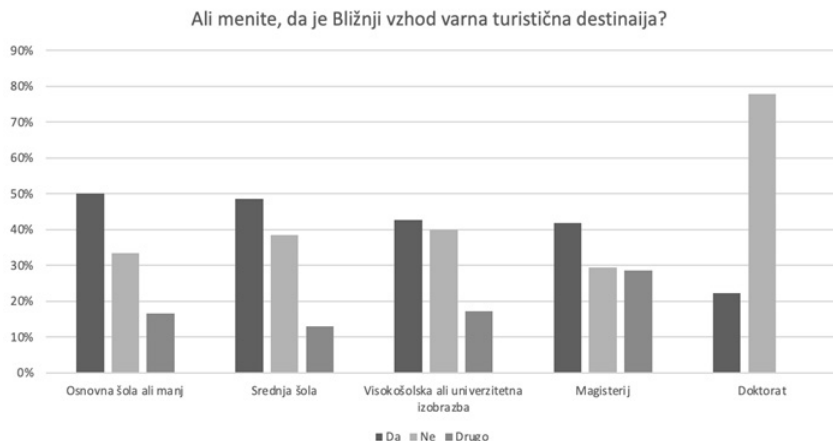
44 % naših anketirancev meni, da je Bližnji vzhod varna destinacija, medtem ko jih 39 % meni, da je nevarna. Nekateri (17 %) so sami zapisali odgovore, od katerih je bil najbolj pogost »odvisno od države«. S pomočjo nadaljnje obdelave podatkov smo pridobili rezultate, ki jih prikazujemo v tabelah 4 in 5 ter grafu 2, prikazani podatki so vezani na vprašanje, ki se je glasilo: ali menite, da je Bližnji vzhod varna turistična destinacija?

Starostna skupina	Da		Ne		Drugo	
	Število odgovorov	Odstotek	Število odgovorov	Odstotek	Število odgovorov	Odstotek
do 20 let	12	44 %	8	30 %	7	26 %
21 do 30 let	197	50 %	125	32 %	73	18 %
31 do 40 let	63	47 %	47	35 %	23	17 %
41 do 50 let	41	36 %	56	50 %	16	14 %
51 do 60 let	18	26 %	45	64 %	7	10 %
61 let ali več	3	17 %	10	56 %	5	28 %

Tabela 4:
Mnenje, da je Bližnji vzhod varna destinacija, glede na starost

Tabela 4 kaže, da mladi in tisti do 40 let po večini menijo, da je Bližnji vzhod varna destinacija, medtem ko starejši od 51 let menijo nasprotno. Predvsem pri starejših anketirancih odgovori nakazujejo na to, da nobena izmed držav Bližnjega vzhoda ni varna. Kılıçlar et al. (2018) so poudarili, da je odvisno od regije, koliko časa potrebujejo, da se odpravijo vse posledice terorističnega napada. Z možnostjo izbirnega odgovora smo največkrat zabeležili odgovor »odvisno od države«, kar nakazuje, da nekateri anketiranci ne posplošujejo nevarnosti na vse države te regije. Seabra et al. (2020) so namreč izpostavili fenomen, ko turisti zaradi terorističnega napada v eni državi nato nevarnost posplošijo na celotno regijo. Predvidevamo, da se je morda to zgodilo pri naših starejših anketirancih, ki kažejo drugačno prepričanje.

Graf 2:
Mnenje, da je Bližnji vzhod varna destinacija, glede na izobrazbo

V grafu 2 opazimo, da mnenje, da je Bližnji vzhod varna destinacija, upada z višjo doseženo formalno izobrazbo. Medtem ko med anketiranci z osnovno šolo ali manj, srednjo šolo, visokošolsko ali univerzitetno izobrazbo in magisterijem ostaja mnenje, da je Bližnji vzhod varna destinacija, precej podobno, pa največji odklon beležimo pri anketirancih, ki so dosegli najvišjo stopnjo izobrazbe. Kar daleč največji delež (78 %) jih meni, da Bližnji vzhod ni varna destinacija.

Tabela 5:
Mnenje, da je Bližnji vzhod varna destinacija glede na spol

Spol	Da		Ne		Drugo	
	Število odgovorov	Odstotek	Število odgovorov	Odstotek	Število odgovorov	Odstotek
Ženske	279	42 %	268	40 %	121	18 %
Moški	55	63 %	23	26 %	10	11 %

Največja razlika pri tem mnenju je zabeležena med spoloma (tabela 5). Kar dobrih 63 % moških označuje Bližnji vzhod za varno destinacijo, medtem ko je odstotek enako mislečih anketirank precej nižji. Prav tako smo zabeležili nekaj odgovorov v smislu, da je Bližnji vzhod varna destinacija le za moške oziroma za ženske, ki potujejo z moškimi oziroma v skupini z moškimi. Do tako izrazite razlike med spoloma je lahko prišlo tudi zaradi neuravnotežene spolne strukture našega vzorca.

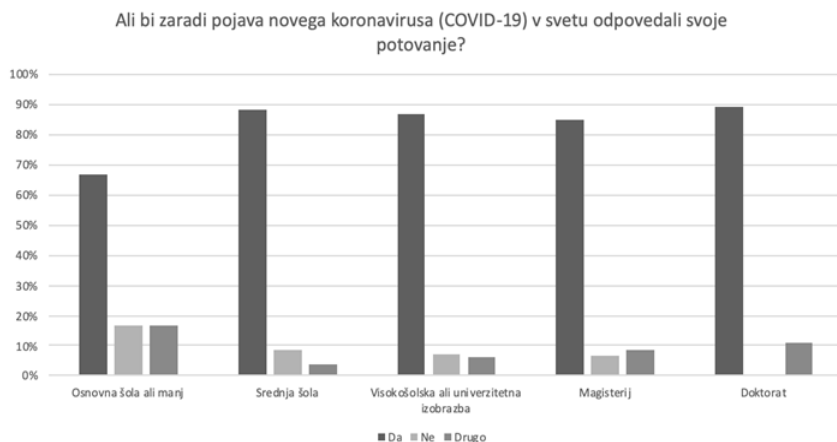
Zaradi pojava covid-19 v svetu bi svoje potovanje odpovedalo 87 % naših anketiranih, kar predstavlja 659 posameznikov, 7 % anketiranih potovanja ne bi odpovedalo, preostali pa menijo, da je to odvisno od zdravstvenih razmer in časa potovanja. Velja opozoriti, da je v tem času zabeleženo mnogo odpovedi letov in turističnih aranžmajev ponudnikov, prav tako pa je Republika Slovenija, podobno kot druge države po svetu, svoje državljane pozvala, naj ne potujejo, razen če to res ni nujno potrebno. Zaprla so se tudi Letališče Jožeta Pučnika in ostala mednarodna letališča v Sloveniji. To je potovanja otežilo do te mere, da bi posamezniki težko potovali, četudi bi to želeli. Rezultati v tabelah 6 in 7 ter grafu

3 so rezultat vprašanja v anketi, ki se je glasilo: ali bi zaradi pojava COVID-19 v svetu odpovedali svoje potovanje?

Starostna skupina	Da		Ne		Drugo	
	Število odgovorov	Odstotek	Število odgovorov	Odstotek	Število odgovorov	Odstotek
do 20 let	24	89 %	3	11 %	24	6 %
21 do 30 let	333	84 %	38	10 %	0	0 %
31 do 40 let	110	83 %	8	6 %	15	11 %
41 do 50 let	103	91 %	6	5 %	4	4 %
51 do 60 let	69	99 %	1	1 %	0	0 %
61 let ali več	17	94 %	0	0 %	1	6 %

Tabela 6: Odpoved potovanja zaradi covid-19 glede na starost

Delež tistih, ki bi na potovanje kljub pojavu koronavirusa odšli, je majhen, pa vseeno opažamo, da so to prav najmlajši anketiranci. Tudi Rittichainuwat in Chakraborty (2009) sta ugotovila, da bodo mladi prej sprejeli tveganje in odšli na potovanje kljub nevarnosti. Število tistih, ki bi na potovanje vseeno odšli, se z vsako starostno skupino zmanjša, medtem ko med anketiranimi, ki so stari 61 let in več, sploh ni takih, ki bi na potovanje odšli v teh razmerah.

Graf 3: Odpoved potovanja zaradi covid-19 glede na izobrazbo

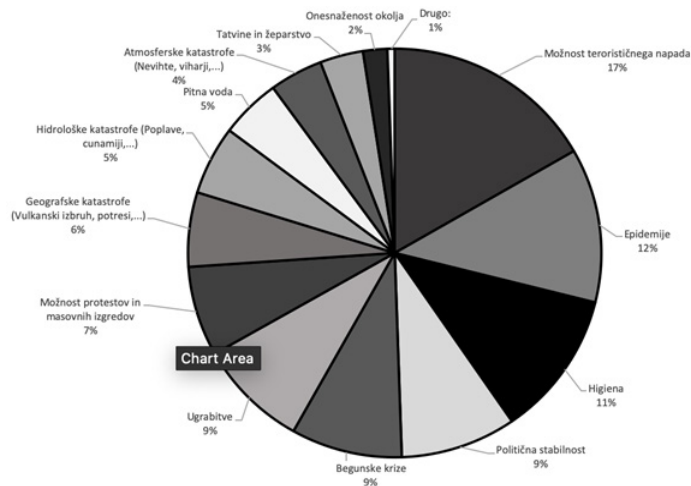
Enaka opažanja glede tega vprašanja beležimo glede na izobrazbo. Največji delež (17 %) anketiranih, ki bi na potovanje odšli kljub pojavu koronavirusa, je v skupini anketiranih, ki so dosegli osnovnošolsko izobrazbo ali manj, medtem ko v skupini tistih, ki so dosegli doktorat, sploh ni takega anketiranca, ki bi kljub pojavu koronavirusa še potoval.

Tabela 7:
Odpoved
potovanja
zaradi
covid-19
glede na spol

Spol	Da		Ne		Drugo	
	Število odgovorov	Odstotek	Število odgovorov	Odstotek	Število odgovorov	Odstotek
Ženske	585	88 %	42	6 %	41	6 %
Moški	71	81 %	14	16 %	3	3 %

Delež moških, ki bi kljub tem razmeram potovali, je nekoliko večji od deleža žensk, kar je podobno kot pri mnenjih glede varnosti potovanj na Bližnji vzhod, pa vseeno velja ponovno omeniti, da je število takih, ki bi kljub pojavu koronavirusa potovali, majhno. Podobno sta ugotovila tudi Reisinger in Crotts (2009). Rezultati njune raziskave so pokazali, da so moški bolj naklonjeni potovanju na destinacijo, tudi če varnostno stanje tam ni najboljše. Rezultat je lahko posledica neuravnotežene spolne strukture našega vzorca, poleg tega pa je ta rezultat zgolj odraz takratnih zaznav naših anketirancev in bi bilo zanimivo ugotavljati, kako se je ta v času od razglasitve epidemije do danes spreminjala.

Graf 4: Najpomembnejša varnostna tveganja

V grafu 4 vidimo, da so bili najpomembnejši varnostni dejavniki med anketiranci možnost terorističnega napada (17 %), epidemije (12 %) in higiena (11 %), pri čemer je možnost terorističnega napada daleč največje varnostno tveganje. Najmanj pomemben varnostni dejavnik po mnenju anketirancev je onesnaženost okolja (2 %). Med odgovori, ki so jih anketiranci sami navedli, pa je bila tudi »razlika med spoloma«. En anketiranec je zapisal, da na mnogo od navedenih varnostnih tveganj še pomislil ni in da bo v prihodnje bolj pozoren.

5 KLJUČNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČEK

Ugotovili smo, da je varnost pri potovanju za večino anketiranih zelo pomembna, prav tako pa kot večina avtorjev, navedenih v prvem delu tega prispevka, ugotavljamo, da je v našem vzorcu obstajal manjši delež posameznikov, ki bi kljub nekoliko okrnjenemu varnostnemu stanju na destinacijo vseeno potoval. Ugotavljamo, da je praviloma bolj verjetno, da bi bili moški tisti, ki bi varnostno tveganje sprejeli, enako pa velja za mlajše anketirance. Kot najpomembnejše varnostno tveganje so navedli možnost terorističnega napada, sledile pa so epidemije.

Ta prispevek ponuja vpogled v potovalne navade manjšega vzorca anketirancev v Sloveniji glede varnostnih dejavnikov. Uporabna vrednost rezultatov tega prispevka za raziskovalce je v sistematičnem pregledu teoretičnih izhodišč glede varnostnih dejavnikov v povezavi s turističnimi potovanji, iz česar izhaja tudi uporabnost rezultatov te raziskave za turistično gospodarstvo. Ta se kaže v prepoznavanju vedenjskih vzorcev turistov in njihovega nakupnega vedenja glede na varnostna tveganja. Priporočali bi ponovitev enake ali pa podobne raziskave na temo varnosti, predvsem z vidika epidemij kot varnostnega tveganja. Ta raziskava je bila opravljena v času, ko se je varnostno stanje zaradi covid-19 v državi in v svetu poslabšalo do te mere, da tudi če je posameznik želel potovati, je bilo to oteženo zaradi omejitvenih ukrepov. Ti so privedli do tega, da je letalski promet zmanjšal svoj obseg na nujne polete, zaprle so se meje ali pa je bil prehod čeznje omejen, prav tako so se zaprli hoteli in vrstile odpovedi potovalnih aranžmajev. Ponovitev empirične raziskave bi bila zagotovo smiselna že nekaj mesecev po koncu epidemije ter tudi po nekaj letih, s čimer bi lahko preverili, kako se spreminja zaznava najpomembnejših varnostnih tveganj.

Poleg epidemije, ki je nedvomno vplivala na rezultate, pa je bila naša empirična raziskava omejena na premajhno število anketirancev, da bi lahko posplošili svoje ugotovitve. A kljub tem omejitvam smo dosegli zastavljene cilje in odstrli vpogled v varnostne dejavnike v zaznavah ljudi pri odločanju za potovanje.

UPORABLJENI VIRI

- Arana, J. E. in Leon, C. J. (2008). The impact of terrorism on tourism demand. *Annals of Tourism Research*, 35(2), 299–315.
- Cooper, C. J., Cooper, S. P., del Junco, D. J., Shipp, E. M., Whitworth, R. in Cooper, S. R. (2006). Web-based data collection: Detailed methods of a questionnaire and data gathering tool. *Epidemiologic Perspectives & Innovations*, 3(1), 1. <https://doi.org/10.1186/1742-5573-3-1>
- Fourie, J., Rosselló-Nadal, J. in Santana-Gallego, M. (2020). Fatal attraction: How security threats hurt tourism. *Journal of Travel Research*, 59(2), 209–219.
- Insch, A. (2020). The challenges of over-tourism facing New Zealand: Risks and responses. *Journal of Destination Marketing & Management*, 15, 100378. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2019.100378>
- Kapuściński, G. in Richards, B. (2016). News framing effects on destination risk perception. *Tourism Management*, 57, 534–544.

- Kim, S. E., Lee, K. Y., Shin, S. I. in Yang, S. B. (2017). Effects of tourism information quality in social media on destination image formation: The case of Sina Weibo. *Information & Management*, 54(6), 687–702.
- Kılıçlar, A., Uşaklı, A. in Tayfun, A. (2018). Terrorism prevention in tourism destinations: Security forces vs. civil authority perspectives. *Journal of Destination Marketing & Management*, 8, 232–246.
- Kurež, B. in Prevolšek, B. (2015). Influence of security threats on tourism destination development. *TIMS Acta: naučni časopis za sport, turizam i velnes*, 9(2), 159–168.
- Li, T. in Zhu, H. (2020). Effect of the media on the opinion dynamics in online social networks. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 551, 124117. <https://doi.org/10.1016/j.physa.2019.124117>
- McDonald, S. (2012). New frontiers in neuropsychological assessment: Assessing social perception using a standardised instrument, The Awareness of Social Inference Test. *Australian Psychologist*, 47(1), 39–48
- Medina, C. A. G., Martinez-Fiestas, M., Viedma-del-Jesús, M. I. in Casado Aranda, L. A. (2020). The processing of price during purchase decision making: Are there neural differences among prosocial and non-prosocial consumers? *Journal of Cleaner Production*, 271, 122648. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.122648>
- Mekinc, J. in Cvikl, H. (2013). The scope of the generic causes for the crises in the tourist industry. V G. Meško, A. Sotlar in J. R. Greene (ur.), *Criminal justice and security – contemporary criminal justice practice and research: Conference proceedings: [proceedings of the Biennial International Conference Criminal Justice and Security – Contemporary Criminal Justice Practice and Research, Ljubljana, Slovenia, 19–21 September 2012]* (str. 369–389). Faculty of Criminal Justice and Security.
- Meng, F. in Uysal, M. (2008). Effects of gender differences on perceptions of destination attributes, motivations, and travel values: An examination of a nature-based resort destination. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(4), 445–466.
- Neumayer, E. in Pluemper, T. (2018). Spatial spill-overs from terrorism on tourism: Western victims in Islamic destination countries. *Public Choice*, 169(3), 195–206.
- Pizam, A. (2010). Hotels as tempting targets for terrorism attacks. *International Journal of Hospitality Management*, 29(1), 1.
- Qi, C. X., Gibson, H. J. in Zhang, J. J. (2009). Perceptions of risk and travel intentions: The case of China and the Beijing olympic games. *Journal of Sport & Tourism*, 14(1), 43–67.
- Rathore, A. K., Joshi, U. C. in Ilavarasan, P. V. (2017). Social media usage for tourism: A case of Rajasthan tourism. *Procedia Computer Science*, 122, 751–758.
- Reisinger, Y. in Crotts, J. (2009). The influence of gender on travel risk perceptions, safety, and travel intentions. *Tourism Analysis*, 14, 793–807.
- Reisinger, Y. in Mavondo, F. (2005). Travel anxiety and intentions to travel internationally: Implications of travel risk perception. *Journal of Travel Research*, 43(3), 212–225.
- Rittichainuwat, B. N. in Chakraborty, G. (2009). Perceived travel risks regarding

- terrorism and disease: The case of Thailand. *Tourism Management*, 30(3), 410–418.
- Samitas, A., Asteriou, D., Polyzos, S. in Kenourgios, D. (2018). Terrorist incidents and tourism demand: Evidence from Greece. *Tourism Management Perspectives*, 25, 23–28.
- Santana-Gallego, M., Fourie, J. in Rosselló, J. (2019). The effect of safety and security issues on international tourism. *Annals of Tourism Research*, 80, 102684. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2019.02.004>
- Schroeder, A., Pennington-Gray, L., Kaplanidou, K. in Zhan, F. (2013). Destination risk perceptions among U.S. residents for London as the host city of the 2012 Summer Olympic Games. *Tourism Management*, 38, 107–119.
- Seabra, C., Reis, P. in Abrantes, J. L. (2020). The influence of terrorism in tourism arrivals: A longitudinal approach in a Mediterranean country. *Annals of Tourism Research*, 80, 102811. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2019.102811>
- Seraphin, H., Sheeran, P. in Pilato, M. (2018). Over-tourism and the fall of Venice as a destination. *Journal of Destination Marketing & Management*, 9, 374–376.
- Stylidis, D., Biran, A., Sit, J. in Szivas, E. M. (2014). Residents' support for tourism development: The role of residents' place image and perceived tourism impacts. *Tourism Management*, 45, 260–274.
- Tarlow, P. E. (2014). Chapter 1—Introduction to tourism security. V P. E. Tarlow (ur.), *Tourism Security* (str. 1–22). Butterworth-Heinemann.
- Vodeb, K. (2014). *Turistična destinacija: Sodobna obravnavna koncepta*. Založba Univerze na Primorskem.
- Wolff, K. in Larsen, S. (2014). Can terrorism make us feel safer? Risk perceptions and worries before and after the July 22nd attacks. *Annals of Tourism Research*, 44, 200–209.

O avtorjih:

Anže Petrič, študent na Fakulteti za turistične študije – TURISTICA Univerze na Primorskem. E-pošta: anzepetric5@gmail.com

Dr. Ksenija Vodeb, redna profesorica na Fakulteti za turistične študije – TURISTICA Univerze na Primorskem. E-pošta: ksenija.vodeb@fts.upr.si